

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP-878/19, rješavajući apelaciju **A. B.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – Prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 27. novembra 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **A. B.**.

Utvrđuje se povreda prava na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i st. 3. i 4. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada Okružni sud u Banja Luci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala nije na zakonom propisan način ispitao prijedlog apelanta da mu se ukine pritvor i nije donio odluku o tome.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. A. B. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banja Luke, kojeg zastupa Mirna Delalić advokat iz Tuzle, podnio je 26. februara 2019. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) „zahtjev za donošenje privremene mjere i obavijest o nepostupanju po odluci Ustavnog suda“, zbog činjenice što su redovni sudovi - Vrhovni sud Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) i Okružni sud u Banja Luci – Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala (u daljnjem tekstu: Okružni sud) propustili da postupe u okviru svojih nadležnosti i ponovo razmotre pitanje pritvora apelanta nakon donošenja Odluke o dopustivosti i meritumu *AP-6559/18* od 10. januara 2019. godine (koja se odnosila na apelanta) i apelanta odmah puste na slobodu. Predmetni „zahtjev“ je zaveden kao apelacija pod brojem AP-878/19. Takođe, apelant je tražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom će naložiti Vrhovnom sudu, Okružnom sudu i Kazneno popravnom zavodu u Banja Luci da izvrši puštanje iz pritvora apelanta odmah bez odlaganja po prijemu odluke Ustavnog suda.

2. Apelant (kojeg zastupa isti advokat) je podnio apelaciju Ustavnom sudu dana 3. aprila 2019. godine, opet ukazujući da nije donijeta nova odluka o pritvoru apelanta nakon donošenja Odluke Ustavnog suda *AP-6559/18*, odnosno nije vršena kontrola opravdanosti pritvora apelanta po isteku dva mjeseca (u kojem pravcu je apelant ukazivao na tačku 37. Odluke Ustavnog suda *AP-6559/18*),

uslijed čega se apelant nalazi u pritvoru bez pravnog osnova. Navedena apelacija je zavedena pod brojem AP-1480/19. U dopuni apelacije AP-1480/19, apelant je naveo da je Okružni sud na glavnom pretresu dana 15. aprila 2019. godine donio rješenje kojim odbija prijedlog za ukidanje pritvora ističući da se posebno rješenje neće pismeno izraditi, te da odbrana na navedeno nema pravo žalbe (apelant je dostavio CD sa snimkom glavnog pretresa).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Na osnovu člana 32. Pravila Ustavnog suda, s obzirom na to da apelacije pokreću ista pravna pitanja, kao i da proizlaze iz istog činjeničnog supstrata, Ustavni sud je odlučio da apelacije spoji i vodi jedan postupak pod brojem AP-878/19.

4. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Vrhovnog suda i Republičkog javnog tužilaštva Banja Luka zatraženo je da dostave odgovor na apelaciju. Pozvani su dostavili odgovor na apelaciju. Od Okružnog suda zatražene su nove informacije dana 24. oktobra 2019. godine u vezi sa statusom predmeta i apelanta.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Uvodne napomene

6. Presudom Okružnog suda broj 11 0 K 019581 17 K od 2. februara 2018. godine, apelant i saoptuženi S.V. su proglašeni krivim zbog sticaja krivičnih djela teško ubistvo iz člana 149. stav 2., oduzimanje motornog vozila iz člana 237. stav 1., nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija iz člana 399. stav 1. i izazivanje opšte opasnosti iz člana 402. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske (u daljnjem tekstu: KZ RS) te su osuđeni, i to apelant na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 19 godina a saoptuženi S.V. na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina. Vrhovni sud je Rješenjem broj 11 0 K 019581 18 Kž 8 od 20. septembra 2018. godine, uvažavajući žalbe apelanta i S.V. ukinuo Presudu Okružnog suda od 2. februara 2018. godine te predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.
7. Vrhovni sud je takođe donio rješenje broj 11 0 K 019581 18 Kž 8 od 20. septembra 2018. godine kojim je, na osnovu člana 329. stav 4. u vezi sa članom 203. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske (u daljnjem tekstu: ZKP), apelantu (i saoptuženom S.V.) produžio pritvor, koji po tom rješenju može trajati najduže godinu dana. U obrazloženju rješenja, Vrhovni sud je istakao da se apelant i saoptuženi S.V. nalaze u pritvoru, a prvostepena presuda, kojom su osuđeni na kaznu

zatvora je ukinuta, te je stoga, u smislu odredaba člana 329. stav 4. ZKP, ocijenio da i dalje postoji pritvorski razlog iz člana 197. stav 1. tačka g) ZKP, zbog kojeg je pritvor protiv optuženih produžen.

8. Vrhovni sud je rješenjem broj 11 0 K 019581 18 Kž 9 od 23. oktobra 2018. godine, odlučujući o žalbama apelanta i saoptuženog S.V. koje su izjavljene protiv rješenja od 20. septembra 2018. godine, iste odbio kao neosnovane.
9. Predmetne odluke (Vrhovnog suda od 20. septembra i 23. oktobra 2018. godine) su osporene od strane apelanta pred Ustavnim sudom, apelacijom koja je zavedena pod brojem AP-6559/18, zbog povrede prava apelanta na ličnu slobodu i sigurnost. Ustavni sud je donio Odluku o dopustivosti i meritumu AP-6559/18, od 10. januara 2019. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) kojom je usvojio apelaciju apelanta i utvrdio povredu prava na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u dijelu osporenih rješenja Vrhovnog suda br. 11 0 K 019581 18 Kž 9 od 23. oktobra 2018. godine i 11 0 K 019581 18 Kž 8 od 20. septembra 2018. godine, koji se odnosi na postojanje posebnog pritvorskog razloga iz člana 197. stav 1. tačka g) ZKP.

Pritvor apelanta nakon donošenja odluke Ustavnog suda, koji je osporen predmetnim apelacijama

10. Nakon donošenja odluke Ustavnog suda AP-6559/18 apelant je istu dostavljao Okružnom sudu (14. januara 2019. godine) i Vrhovnom sudu (14. januara i 5. februara 2019. godine) radi postupanja po istoj. U prilog navedenoj činjenici apelant je Ustavnom sudu dostavio pisane podneske kojim se obraćao Vrhovnom sudu i Okružnom sudu sa molbom da sud „ponovo razmotri pitanje pritvora“ apelantu i istog „odmah pusti na slobodu“. Apelant navodi da ni po jednom njegovom podnesku nije postupljeno.
11. Apelant se 28. marta 2019. godine obratio Okružnom sudu sa zahtjevom za ukidanje pritvora.
12. Apelant je dostavio Ustavnom sudu audio zapis (CD) sa glavnog pretresa koji je održan pred Okružnim sudom. Apelant je ukazao da je Okružni sud na glavnom pretresu održanom dana 15. aprila 2019. godine donio rješenje kojim se odbija prijedlog odbrane za ukidanje pritvora, ističući da posebno rješenje neće pismeno izraditi i da odbrana apelanta nema pravo žalbe na navedeno rješenje.

Novе činjenice, koje nisu predmet osporavanja apelacijom

13. Na traženje Ustavnog suda Okružni sud je dostavio nove informacije - da su Presudom Okružnog suda broj 11 0 K 019581 18 K 2 od 13. septembra 2019. godine apelant i S.V. proglašeni krivim da su počinili krivično djelo teško ubistvo iz člana 149 stav 2 KZ RS u sticaju sa krivičnim djelima nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija iz člana 399. stav 1. i izazivanje opšte opasnosti iz člana 402. stav 1. KZ RS, a u vezi sa članom 23 KZ RS, te su osuđeni, i to apelant na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 18 godina.
14. Istoga dana (13. septembra 2019. godine) Okružni sud je donio rješenje broj 11 0 K 019581 18 K2 kojim je prema apelantu i S.V. produžio pritvor iz pritvorskih razloga propisanih odredbom člana 197. stav 1. tačka g) ZKP, nakon izricanja presude, tako da pritvor može trajati do upućivanja optuženih na izdržavanje kazne zatvora, a najduže devet mjeseci od dana izricanja prvostepene presude. U istom rješenju je navedeno da ako za to vrijeme ne bude izrečena drugostepena presuda kojom se prvostepena presuda preinačuje ili potvrđuje, pritvor će se ukinuti i optuženi pustiti na slobodu. Ako u roku od devet mjeseci bude izrečena drugostepena odluka, kojom se prvostepena presuda ukida, pritvor može trajati najduže još godinu dana od izricanja drugostepene odluke, s tim što će se isti uvijek ukinuti istekom izrečene kazne.
15. Vrhovni sud je donio rješenje broj 11 0 K 019581 19 Kž 10 od 1. oktobra 2019. godine kojim je odbio kao neosnovane žalbe apelanta i S.V. izjavljene protiv rješenja Okružnog suda od 13. septembra 2019. godine.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelant tvrdi da mu je povrijeđeno pravo iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije (dok u tekstu apelacije ukazuje i na povredu člana 5. stav 4.) zbog činjenice da redovni sudovi, nakon što je Ustavni sud donio Odluku AP-6559/18. od 10. januara 2019. godine, u kojoj je utvrđeno da je apelantu počinjena povreda člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije, nije donio novu odluku o pritvoru apelanta. Apelant je naveo da je podnio zahtjev redovnim sudovima za ponovno razmatranje mjere pritvora apelantu, odnosno zahtjev „za ukidanje pritvora“ Vrhovnom sudu, kao i Okružnom sudu, ali da o istima nikada nije odlučeno. Apelant je ukazao da ni Vrhovni ni Okružni sud nisu u roku od dva mjeseca izvršili kontrolu pritvora, ukazujući na tačku 37. Odluke Ustavnog suda AP-6559/18, u kojoj je navedeno „Ustavni sud podsjeća da je u svojoj dosadašnjoj praksi usvojio stav, s obzirom na temporalni karakter rješenja o određivanju, odnosno produžavanju mjere pritvora, da u situaciji kada utvrdi da je lišavanje slobode apelanta po osporenoj odluci redovnog

suda rezultiralo povredom prava na slobodu i sigurnost ličnosti, ali da je u trenutku donošenja odluke Ustavnog suda lišavanje slobode po osporenim odlukama isteklo, (budući da redovni sud ima obavezu da protekom dva mjeseca od donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru izvrši kontrolu opravdanosti pritvora), dovoljno da utvrdi povredu ustavnog prava i ukaže na učinjene propuste u postupku određivanja mjere pritvora (vidi, pored ostalih, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4531/15 od 8. decembra 2015. godine, tač. 68 i 69 sa referencama na relevantnu praksu Ustavnog suda, dostupna na www.ustavnisud.ba).“ U dopuni apelacije AP-1480/19 apelant je ukazao da je na glavnom pretresu 15. aprila 2019. godine odbijen prijedlog apelanta za ukidanje pritvora, ali je odlučeno da se posebno rješenje neće pismeno izraditi i da odbrana nema pravo žalbe. Apelant je tražio hitno puštanje apelanta iz pritvora, kao i da mu se dodjeli odšteta u pravičnom iznosu.

b) Odgovor na apelaciju

17. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud je istakao da Ustavni sud u svojoj Odluci AP-6559/18 jeste utvrdio povredu, ali nije naložio ukidanje rješenja Vrhovnog suda, tako da su neosnovani navodi apelanta o nepostupanju po Odluci Ustavnog suda. Vrhovni sud je takođe naveo da kontrolu opravdanosti pritvora vrši prvostepeni sud (u smislu odredbe člana 202. stav 1. ZKP).
18. Okružni sud je u odgovoru na apelaciju naveo da dvomjesečna kontrola opravdanosti trajanja pritvora nakon izricanja presude drugostepenog suda nije obavezna. Takođe je navedeno da je u toku ponovljeni postupak pred Okružnim sudom a po rješenju Vrhovnog suda od 20. septembra 2018. godine pritvor apelantu može trajati najduže godinu dana.

V. Relevantni propisi

19. **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske** („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 53/12) u relevantnom dijelu glasi:

Razlozi za pritvor

Član 197. stav (1) tačka g)

(1) Ako postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo, pritvor se protiv tog lica može odrediti:

g) u vanrednim okolnostima, ako je riječ o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna, a koje je posebno teško s obzirom na način izvršenja ili posljedice krivičnog djela, ako bi puštanje na slobodu rezultiralo stvarnom prijetnjom narušavanja javnog reda.

*Pritvor nakon potvrđivanja optužnice**Član 202.*

Pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti i nakon potvrđivanja optužnice. Kontrola opravdanosti pritvora se vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

Nakon potvrđivanja optužnice i prije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže:

a) godinu dana u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora do pet godina,

b) godinu dana i šest mjeseci u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora do deset godina,

v) dvije godine u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora preko deset godina, ali ne i kazna dugotrajnog zatvora i

g) tri godine u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora.

Ako za vrijeme iz stava 2. ovog člana ne bude izrečena prvostepena presuda, pritvor će se ukinuti i optuženi pustiti na slobodu.

*Određivanje pritvora nakon izricanja presude**Član 203. st. (1) i (3)*

Kada izrekne presudu na kaznu zatvora, sud će optuženom odrediti pritvor, odnosno pritvor će se produžiti ako postoje razlozi iz člana 197. stav 1. t. a), v) i g) ovog zakona, a optuženom koji se nalazi u pritvoru ukinuće pritvor ako za pritvor više ne postoje razlozi zbog kojih je bio određen. U ovom slučaju donosi se posebno rješenje, a žalba protiv rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.

(3) Poslije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže još devet mjeseci. Ako za to vrijeme ne bude izrečena drugostepena presuda kojom se prvostepena presuda preinačuje ili potvrđuje, pritvor će se ukinuti i optuženi pustiti na slobodu. Ako u roku od devet mjeseci bude izrečena drugostepena

odluka kojom se prvostepena presuda ukida, pritvor može trajati najduže još godinu dana od izricanja drugostepene odluke.

Ukidanje prvostepene presude i održavanje pretresa

Član 329. st. (1) i (4)

(1) Drugostepeni sud će, uvažavajući žalbu, rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i vratiti predmet na ponovno suđenje ako utvrdi da:

a) postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka, osim u slučaju iz člana 328. stav 1. ovog zakona,

b) je zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja potrebno odrediti novi glavni pretres pred prvostepenim sudom.

(4) Ako se optuženi nalazi u pritvoru, drugostepeni sud će ispitati postoje li još razlozi za pritvor i donijće rješenje o produženju ili ukidanju pritvora. Žalba protiv ovog rješenja ne odgađa njegovo izvršenje.

VI. Dopustivost

20. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, takođe, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

21. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

22. U konkretnom slučaju apelacija je podnijeta zbog (ne)postupanja redovnih sudova nakon donošenja Odluke Ustavnog suda AP-6559/18, odnosno zbog propusta suda da preispita razloge za pritvor apelantu, koji se (kako apelant navodi) bez osnova nalazi u pritvoru. Stoga, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (prima facie) neosnovana.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uslove u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelant tvrdi da mu je povrijeđeno pravo iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije zbog činjenice da redovni sud nikada nije posljiye Odluke Ustavnog suda (AP-6559/18. od 10. januara 2019. godine, u kojoj je utvrđena povreda člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije) donio novu odluku o pritvoru apelanta. Stoga će Ustavni sud ispitati apelaciju u odnosu na pravo na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. Evropske konvencije. Iako apelant nije eksplicitno ukazao (ali je navedeno u tekstu apelacije) Ustavni sud primjećuje da okolnosti konkretnog predmeta (nepostupanje sudova i nedonošenje odluke o prijedlogu apelanta) upućuju i na garancije koje nudi stav 4. navedenog člana, te će Ustavni sud ispitati i poštivanje garancija iz navedenog stava.

25. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost.

26. Član 5. stav 1. tačke a) i c) i stav 3. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

a) u slučaju zakonitog pritvora na osnovu presude nadležnog suda;

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili pritvaranja osobe u svrhu njezinog dovođenja pred nadležnu zakonitu vlast zbog razumne sumnje da je počinila krivično djelo, ili kada se to razumno smatra potrebnim kako bi se spriječilo počinjenje krivičnog djela ili bjekstvo nakon počinjenja krivičnog djela;

3. Svako ko je uhapšen ili pritvoren u skladu s odredbama iz stava 1. tačka c) ovog člana izvodi se bez odgađanja pred sudiju ili drugu službenu osobu ovlaštenu zakonom da vrši sudsku vlast, te ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uvjetovano jamstvima da će se osoba pojaviti na suđenju.

4. Svako ko je lišen slobode hapšenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti postupak u kome će sud brzo odlučiti o zakonitosti njegovog pritvaranja i naložiti puštanje na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.

27. U konkretnom slučaju apelant je lice koje je lišeno slobode i koje se u vrijeme podnošenja apelacije nalazi u pritvoru na osnovu odluka redovnog suda, te lice koje se poziva na kršenje prava na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. Evropske konvencije.
28. Ustavni sud, prije svega, podsjeća na to da je u više svojih odluka naglasio da se pravo na ličnu slobodu i sigurnost ubraja u jedno od najznačajnijih ljudskih prava, te da član 5. Evropske konvencije daje zaštitu da niko ne smije biti proizvoljno lišen slobode. Izuzeci od zabrane lišavanja slobode dati su u članu 5. stav 1. Evropske konvencije, koji sadrži pobrojane slučajeve kada je lišavanje slobode dopušteno. To je iscrpan popis koji se mora usko tumačiti (vidi Evropski sud, *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 18. januara 1978. godine, serija A-25). Samo takav pristup konzistentan je s ciljem i svrhom člana 5. Evropske konvencije, tj. da osigura da niko neće biti proizvoljno lišen slobode (vidi presude Evropskog suda, *Quinn* od 22. marta 1995. godine, serija A-311, i *Winterwerp* od 24. oktobra 1979, serija A-33). Proizvoljnost lišavanja slobode ocjenjuje se u prvom redu u odnosu na poštivanje proceduralnih zahtjeva ZKP koji je primijenjen u konkretnom slučaju i koji mora biti usklađen i sa standardima Evropske konvencije.
29. U konkretnom slučaju Ustavni sud prvenstveno zapaža da je rješenjem Vrhovnog suda od 20. septembra 2018. godine apelantu produžena mjera pritvora nakon što mu je ukinuta osuđujuća presuda Okružnog suda i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovni postupak. Stoga, lišavanje slobode potpada pod član 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije, kako je Ustavni sud i utvrdio u svojoj odluci AP-6559/18 (u kojoj je i odlučivao o rješenju Vrhovnog suda od 20. septembra 2018. godine), s obzirom da ne postoji osuđujuća presuda koja je prethodila odluci o produženju pritvora, odnosno apelantu nije pritvor produžen kao direktna posljedica takve presude.
30. Takođe, Ustavni sud ukazuje da član 5. stav 3. Evropske konvencije zahtijeva da sudska vlast preispita sva pitanja u vezi s pritvorom, te da odluku o pritvoru donese pozivajući se na objektivne kriterije predviđene zakonom. Pri tome je postojanje osnovane sumnje da je lice lišeno slobode počinilo krivično djelo za koje se tereti *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje pritvora, ali to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti da li za pritvor postoje relevantni i dovoljni razlozi (vidi Evropski sud, *Trzaska protiv Poljske*, presuda od 11. jula 2000. godine, aplikacija broj 25792/94, stav 63). Stoga je najprije potrebno utvrditi da li drugi osnovi na kojim se zasniva sudska odluka nastavljaju opravdavati lišavanje slobode, te kada su takvi osnovi

„relevantni“ i „dovoljni“, da li su javne vlasti ispoljile „posebnu marljivost“ u vođenju postupka (vidi Evropski sud, između ostalih, *Idalov protiv Rusije* [GC], br. [5826/03](#), stav 140, 22. maj 2012. godine). „Relevantno“ i „dovoljno“ opravdanje uz postojanje osnovane sumnje, prema praksi Evropskog suda, uključuje opasnost od bjekstva, opasnost od ometanja krivičnog postupka uništavanjem dokaza ili utjecajem na svjedoke (koluzijska opasnost), opasnost od ponavljanja krivičnog djela (iteracijska opasnost) i potrebu da se zaštiti pritvoreno lice (vidi Evropski sud, *Buzadji protiv Moldavije*, presuda od 5. jula 2016. godine, stav 88). Nadalje, opravdanost pritvora procjenjuje se s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja i njegove specifičnosti. Produženje mjere pritvora bit će opravdano ukoliko postoje stvarni razlozi koji upućuju na postojanje općeg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da uprkos presumpciji nevinosti preteže nad principom poštovanja slobode pojedinca (vidi prethodno citiranu *Buzadji protiv Moldavije*, stav 90). Obaveza sudske vlasti je da ispita sve razloge „za“ i „protiv“ i da s tim u vezi ponudi razloge i obrazloženja (vidi Evropski sud, *Aleksanyan protiv Rusije*, presuda od 5. juna 2009. godine, stav 179).

31. Takođe, polazeći od apelantovih tvrdnji da je zbog nepostupanja redovnog suda po Odluci Ustavnog suda broj AP-6559/18 i nedonošenja odluke redovnog suda nakon Odluke AP-6559/18 po prijedlogu apelanta povrijeđeno pravo apelanta na ličnu slobodu i sigurnost, Ustavni sud podsjeća da pritvor mora biti određen u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, odnosno da član 5. stav 4. garantira pravo „svakome kome je uskraćena sloboda hapšenjem ili lišavanjem slobode” da pokrene postupak ispitivanja zakonitosti pritvora i da bude pušten ako je pritvor nezakonit. Dok član 5. stav 4. Evropske konvencije ne nameće obavezu sudiji koji ispituje žalbu protiv pritvora uzeti u obzir svaku tvrdnju sadržanu u podnesku žalitelja, njegova bi jamstva bila lišena svoje biti ako bi sudija, oslanjajući se na domaće pravo i praksu, mogao smatrati nebitnim ili zanemariti konkretne činjenice na koje se poziva pritvorenik, koje bi mogle učiniti dvojbena postojanje uslova neophodnih za "zakonitost" lišenja slobode u smislu Evropske konvencije. (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Nikolova protiv Bugarske* [GC] broj 31195/96, stav 61, ECHR 1999-II).
32. Dakle u konkretnom predmetu apelant ukazuje na činjenicu da je Ustavni sud utvrdio povredu prava na ličnu slobodu i sigurnost apelanta u dijelu osporenih rješenja Vrhovnog suda koji se odnose na postojanje posebnog pritvorskog osnova iz člana 197. stav 1. tačka g) ZKP, koje su bile osnov za produženje pritvora apelantu. Po istim rješenjima nakon odluke Ustavnog suda apelant se i dalje nalazio u pritvoru (novo rješenje o produženju pritvora apelantu, koje nije predmetom ove apelacije, donijeto je 13. septembra 2019. godine), a redovni sudovi nisu donijeli novu odluku, odnosno razmatrali pitanje zakonitosti pritvora koji je određen apelantu.

33. Ustavni sud primjećuje da je apelant nakon odluke Ustavnog suda AP-6559/18 istu dostavio Vrhovnom sudu (čija su rješenja ispitana u odluci Ustavnog suda AP-6559/18 i utvrđena povreda) i Okružnom sudu (jer je predmet vraćen na ponovni postupak). Niti jedan sud nije odgovorio po zahtjevima apelanta (od 14. januara i 5 februara 2019. godine). Iz odgovora na apelaciju proizilazi da je Vrhovni sud naveo da njegova rješenja nisu ukinuta (Odlukom Ustavnog suda AP-6559/18) i nije naloženo donošenje nove odluke, te je uputio da kontrolu opravdanosti pritvora po isteku dva mjeseca (u skladu sa odredbom člana 202. stav 1. ZKP) vrši prvostepeni sud. Okružni sud je u odgovoru na apelaciju naveo da dvomjesečna kontrola opravdanosti trajanja pritvora nije obavezna nakon izricanja presude drugostepenog suda, kao što je to slučaj kod pritvora nakon potvrđivanja optužnice, te pritvor u skladu sa rješenjem Vrhovnog suda može trajati najduže godinu dana, a u toku je ponovljeni postupak.
34. Ustavni sud takođe primjećuje da je apelant 28. marta 2019. godine uputio „zahtjev“ za ukidanje pritvora Okružnom sudu. Takođe, iz dopune apelacije AP-1480/19 proizilazi da je na (ponovljenom) glavnom pretresu pred Okružnim sudom dana 15. aprila 2019. godine Okružni sud odlučio o zahtjevu apelanta te je isti odbio, sa obrazloženjem (kako proizilazi iz preslušanog dijela snimka glavnog pretresa koji je apelant dostavio) da se zahtjev odbija, jer nema novih činjenica. Okružni sud je spomenuo odluku „Ustavnog suda“, te je naveo da neće izraditi posebno pismeno rješenje niti odbrana ima pravo na žalbu na odluku suda da se zahtjev odbija.
35. Dakle, Ustavni sud konstatuje da nakon Odluke Ustavnog suda AP-6559/18 redovni sudovi nisu donijeli novo rješenje, te Ustavni sud nalazi za potrebno u konkretnom predmetu ispitati (ne)postupanje redovnih sudova nakon donošenja odluke AP-6559/18, i to u okviru garancija koje nudi člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i član 5. stav 1. tačka c) Evropske konvencije, kao i st. 3. i 4. Evropske konvencije.
36. S tim u vezi Ustavni sud podsjeća da je u svojoj novijoj praksi u predmetu AP-649/19, od 10. septembra 2019. godine, ispitao odluke Suda Bosne i Hercegovine koje su donijete nakon što je Ustavni sud utvrdio nedostatak obrazloženja (iz ranijeg rješenja u odnosu na pritvorski razlog iz člana 132. stav 1 tačka c) Zakona o krivičnom postupku BiH (u daljnjem tekstu: ZKP BiH). U navedenoj odluci Ustavni sud je istakao sljedeće :

Naime, prije svega, iz obrazloženja osporenih odluka proizilazi da su redovni sudovi, postupajući u skladu sa stavovima i zaključcima iz Odluke Ustavnog suda broj AP 4873/18, prepoznali propuste iz prethodnih rješenja (kojima je apelantu prvobitno određena mjera pritvora) u vezi sa obavezom suda da detaljnije

obrazloži konkretne i naročite okolnosti koje upućuju na osnovanu bojazan da će apelant počiniti isto ili istovrsno krivično djelo. U tom smislu je Sud BiH, odnosno pretresno vijeće tog suda, u osporenom prvostepenom rješenju ukazao da je u prethodnim rješenjima koja su bila predmet ispitivanja pred Ustavnim sudom u predmetu broj AP 4873/18 napravljen propust na način da se to vijeće kod zaključka o apelantovoj ranijoj osuđivanosti nije bavilo pitanjem o kakvoj se vrsti osuđivanosti radi, te njenim karakterom u smislu vrste krivičnih djela za koja je apelant ranije osuđivan. Dakle, prema ocjeni Suda BiH, u prethodnom postupku je izostala konkretizacija na osnovu koje bi ti razlozi bili ocijenjeni u sveukupnosti sa ostalim razlozima koji se tiču kontinuiteta, upornosti i konačno apelantove sklonosti vršenju zabranjenih radnji, slijedom čega bi se izveo konačan zaključak o postojanju ozbiljnih razloga za trajanje mjere pritvora iz ovog osnova u apelantovom slučaju. Dalje, **Ustavni sud zapaža da su oba vijeća Suda BiH na detaljan način posvetila pažnju prepoznavanju obaveza proizašlih iz citirane odluke Ustavnog suda, niti se u tom smislu čini proizvoljnim stav Apelacionog vijeća Suda BiH iz osporene drugostepene odluke da je prvostepeni sud, uvažavajući navedeno, dao osvrt na sve odlučne činjenice neophodne za egzistenciju mjere pritvora u apelantovom slučaju po ovom pritvorskom osnovu. Također, prema ocjeni Ustavnog suda, nema proizvoljnosti ni u načinu na koji je Apelaciono vijeće Suda BiH tumačilo i primijenilo u okolnostima konkretnog predmeta odredbu člana 131. stav 5. ZKPBih na kojoj je apelantova odbrana zasnovala predmetni prijedlog za ukidanje njegovog pritvora, zaključivši da samo utvrđenje povrede apelantovog prava navedenom odlukom Ustavnog suda ne znači nužno da se radi o novoj činjenici u smislu navedene zakonske odredbe, niti da Sud BiH ima obavezu da nužno drugačije odluči pri donošenju nove/druge odluke od one koja je prethodila citiranoj odluci Ustavnog suda (AP 4873/18). Ovo zbog toga što Ustavni sud u citiranoj odluci (stav 72) nije prejudicirao postojanje, odnosno nije se bavio ispitivanjem da li u apelantovom slučaju zaista postoje naročite okolnosti koje upućuju na opravdanu bojazan da će apelant počiniti isto ili istovrsno krivično djelo za koje je optužen, već je osnov za utvrđenje povrede apelantovog prava na slobodu i sigurnost bio **izostanak obrazloženja redovnih sudova u tom smislu**, koji su samo naveli da je apelant prethodno osuđivan, a da pritvora nisu iskazali kauzalitet i konkretizaciju samih krivičnih djela za koja je apelant ranije osuđivan u kontekstu krivičnih djela za**

koja je optužen u predmetnom krivičnom postupku, a koji nedostatak je, prema mišljenju Ustavnog suda, u osporenim rješenjima otklonjen.

37. U navedenom predmetu *AP-649/19* u osporenim rješenjima koja su donijeta nakon odluke Ustavnog suda, Ustavni sud nije utvrdio povredu prava na ličnu slobodu i sigurnost. Razlog citiranja navedene Odluke *AP-649/19* u konkretnom predmetu je najprije činjenica da je i u konkretnom slučaju Odlukom Ustavnog suda *AP-6559/19* utvrđena povreda u ranijim osporenim rješenjima kojima je odlučeno o produženju pritvora apelanta. Međutim, za razliku od situacije iz citiranog predmeta *AP-649/19* u konkretnom predmetu Okružni sud, kao ni Vrhovni sud nikada nisu odlučivali (pismeno) o zahtjevu apelanta za „puštanje apelanta iz pritvora“, odnosno o prijedlogu za ukidanje izrečene mjere pritvora. Pri tome Ustavni sud primjećuje da su navedeni zahtjevi apelanta trebali biti cijenjeni u skladu sa odredbom člana 196. stav 6. ZKP, koja propisuje „Po prijedlogu optuženog ili branioca za ukidanje pritvora koji je zasnovan na novim činjenicama sud će održati ročište, odnosno sjednicu vijeća o kome će obavijestiti stranke i branioca. Nedolazak stranaka i branioca koji su uredno obaviješteni ne sprečava održavanje ročišta, odnosno sjednice vijeća.“ Takođe, Ustavni sud primjećuje da stav 7. člana 196. ZKP propisuje da je protiv rješenja o odbijanju prijedloga za ukidanje pritvora žalba dopuštena.
38. Nadalje, Ustavni sud ukazuje na obavezu poštivanja odluka Ustavnog suda. Pri tome u svojoj ranijoj praksi Ustavni sud je jasno naveo da je obavezujući dio odluke Ustavnog suda ne samo dispozitiv iste već i obrazloženje (vidjeti Rješenje Ustavnog suda *AP-289/03* i *AP-854/04* od 1. juna 2006. godine, tačka 8, i, *mutatis mutandis*, Odluku o dopustivosti i meritumu *AP-2578/15* od 12. januara 2016. godine, tačka 84, i *AP-699/15* od 9. jula 2015. godine, tačka 61). U tom pravcu apelant je u podnesku dostavljenom redovnom sudu ukazivao na tačku 37. Odluke *AP-6559/19*, odnosno obavezu suda da u roku od dva mjeseca izvrši kontrolu opravdanosti pritvora. Takođe, Ustavni sud primjećuje da je Okružni sud naveo (između ostalog, što proizlazi iz dostavljenog videozapisa) da Odluka Ustavnog suda nije nova činjenica, da se prijedlog odbrane odbija, ali da se neće izraditi posebno rješenje i da apelant nema pravo žalbe na ovu odluku suda.
39. Dakle, suprotno od navedene Odluke *AP-649/19*, (ne)postupanje redovnog suda, pogotovo Okružnog suda, u konkretnom predmetu je takvo da se redovni sud nikada nije očitovao na odluku Ustavnog suda *AP-6559/19*, odnosno nije ni pokušao da ispravi povrede koje su utvrđene u navedenoj odluci. Ustavni sud napominje da donošenje odluke Ustavnog suda nije samo sebi cilj, već upravo ima za cilj da se otklone utvrđeni nedostaci, imajući u vidu pri tom opći princip Evropske konvencije ustanovljen u praksi Evropskog suda da prava koja se garantuju njome ne smiju biti iluzorna i teorijska već praktična i djelotvorna. Tako je pritvor apelantu cijelo vrijeme (od

donošenja Odluke AP-6559/18, 10. januara 2019. godine do nove odluke o produženju pritvora od 13. septembra 2019. godine) bio zasnovan na rješenjima u odnosu na koja je Ustavni sud utvrdio povredu. Ustavni sud primjećuje da redovni sud (prvenstveno Okružni sud) nikada, za razliku od predmeta *AP-649/19*, nije uzeo u obzir zaključak Ustavnog suda, odnosno posvetio pažnju prepoznavanju obaveza proizašlih iz citirane odluke Ustavnog suda, niti je na adekvatan način, u skladu sa zakonskom odredbom člana 196. stav 6. ZKP odgovorio na prijedlog apelanta (pismeni), niti je dao obrazloženu odluku (pismenu) zašto je prijedlog apelanta za ukidanje pritvora osnovan ili ne, te je samovoljno i suprotno članu 196. stav 7. ZKP sud „oduzeo“ apelantu pravo na žalbu.

40. Ustavni sud podržava stav naveden u odluci *AP-649/19* da utvrđenje povrede apelantovog prava odlukom Ustavnog suda ne znači nužno da se radi o novoj činjenici u smislu navedene zakonske odredbe (konkretno člana 196. ZKP), koja ima nužno za posljedicu obavezu da se drugačije odluči pri donošenju nove/druge odluke od one koja je prethodila citiranoj odluci. Međutim, potpuno ignorisanje odluke Ustavnog suda (*AP-6559/18*) sa datim razlozima u njenom obrazloženju, kao i prijedloga apelanta za ukidanje mjere pritvora, odnosno nedonošenje (pismenog) rješenja o daljoj opravdanosti produženja pritvora apelantu nesumnjivo u konkretnom slučaju narušava gore navedene principe obuhvaćene pravom na ličnu slobodu i sigurnost, kako je garantovano članom II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. Evropske konvencije.

41. Ocjenjujući sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo apelanta garantovano članom II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. Evropske konvencije.

42. Imajući u vidu da je u međuvremenu Okružni sud donio novo rješenje o produženju pritvora apelantu Ustavni sud konstatuje da je navedena odluka deklaratornog karaktera. Takođe, imajući u vidu zahtjev apelanta za odštetu, iz čega proizilazi da traži naknadu za utvrđenu povredu prava na ličnu slobodu i sigurnost, Ustavni sud podsjeća da, prema stavu Evropskog suda, u situaciji kada aplikant, lišen slobode protivno odredbama domaćeg prava koje je okončano, ima na raspolaganju tužbu za naknadu štete koja je zbog toga pretrpljena, a ne postoji sumnja u njenu djelotvornost - od njega se očekuje da tu mogućnost iskoristi prije obraćanja Evropskom sudu. Evropski sud smatra da je građanska tužba protiv države predviđena domaćim pravom pravno sredstvo koje je potrebno iscrpiti, jer je posebno osmišljeno kako bi se licima koja su bila nezakonito lišena slobode omogućilo da zatraže od države zadovoljštinu (vidi, Evropski sud, *Dolenec protiv Hrvatske*, presuda od 26. decembra 2009. godine, st. 184. i 185).

43. Ustavni sud podsjeća da ZKP, u Glavi XXIX (čl. 408. do 416.), pored ostalog, reguliše postupak za naknadu štete i ostvarivanje drugih prava lica neosnovano lišenih slobode. Sam pojam

naknade štete, prema ovoj glavi, obuhvata sve vidove štete (materijalnu i nematerijalnu) i ona se ostvaruje podnošenjem zahtjeva Ministarstvu pravde, odnosno podnošenjem tužbe sudu. Stoga, rukovodeći se citiranim stavom Evropskog suda, a u nedostatku dokaza da postojeći mehanizam za ostvarivanje naknade štete zbog neosnovanog lišavanja slobode nije efikasan, te da je apelant bezuspješno pokušao da ga iskoristi, iako je apelacija usvojena, Ustavni sud je zaključio da u konkretnom slučaju nema potrebe da koristi mogućnost iz člana 74. Pravila Ustavnog suda, tj. da odredi naknadu za nematerijalnu štetu.

VIII. Zaključak

44. Ustavni sud zaključuje da nepostupanje Okružnog suda po prijedlogu apelanta za ukidanje pritvora, na način kako je propisano članom 196. st. 6. i 7. ZKP, uz potpuno ignorisanje konačne i obavezujuće odluke Ustavnog suda, sa datim razlozima u njenom obrazloženju, odnosno nedonošenje (pismenog) rješenja o daljoj opravdanosti produženja pritvora apelantu i uskraćivanje apelantu prava na žalbu narušava principe obuhvaćene pravom na ličnu slobodu i sigurnost, koji su garantovani članom II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. Evropske konvencije.
45. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.
46. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati apelantov zahtjev za donošenje privremene mjere.
47. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.